118225 - Bid'atlardan sakındıran İki Hadisin Açıklaması

Soru

Câbir b. Abdullah r.a'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Her bidat dalalettir ve her dalalet ateştedir."Başka bir hadiste ise Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: "Her kim bizim bu dinimizde ondan olmayan bir şey ortaya çıkarırsa, o şey kabul edilmez" İki hadisi ve birbirleriyle olan ilişkilerini açıklar mısınız?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Bu iki hadis, bid'at konusuna dair temel hadislerdendir. Ayrıca aimler bid'atin tanımını, sınırlarını ve kapsamını belirlerken bu hadislere dayanırlar. Bu iki hadisi diğer rivayetlerle ele aldığımız takdirde konuyu daha doğru bir şekilde anlayabiliriz.

Dr. Muhammed Hüseyin el-Cizani şöyle diyor:

Sahih Sünnet'te, "bid'at" kelimesinin şer'i anlamına işaret eden bir takım hadisler bulunmaktadır. Bu hadislerden bazıları şöyledir:

1-El-Irbad bin Sariye r.a'dan rivayetle Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle dedi: "Sizi (din adına) sonradan ortaya atılan işlerden sakındırırım. Çünkü sonradan ortaya atılan her iş bid'attır ve her bid'at sapıklıktır" (Ebu Davud (4067).

2-Cabir bin Abdullah r.a'dan rivayet edilen bir hadiste Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem hutbesinde şöyle buyurmuştur: " Sözün en doğrusu Allah'ın kitabıdır. metodların en hayırlısı Muhammed'in metodudur. İşlerin en kötüsü, sonradan ortaya çıkarılmış olanlardır. Her ortaya yeni atılan şey bidattır, her bid'at dalâlettir/sapıklıktır, her sapıklık ateştedir"(Sünen-i en-Nisaî 3/188).

Bu iki hadis gereğince; bid'atın sonradan ortaya çıkan bir şey olduğu anlaşıldığına göre, Sünnet'te

sonradan ortaya çıkan şeylerin ne anlama geldiğine bakmak gerekir. Bu konu ile ilgili hadisler şöyledir:

3-Aişe r.a hadisinde Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Kim bizim bu dinimizde ondan olmayan bir şey ortaya çıkarırsa, o şey kabul edilmez." (Buhari 2697- Müslim 1718)

4-Başka bir rivayette: "Kim bizim dinimizde olmayan bir şey yaparsa o merduttur, makbul değildir."(Müslim 1718).

Bu dört hadis üzerinde düşünüldüğünde, hadislerin bid'atin tanımladıklarını ve Şeriat nezdindeki konumuna işaret ettiklerini görürüz.

Zira Şer'i bid'atın ayırt edici üç şartı vardır. Bir şey bu şartları içermediği sürece Şeriat'a göre bidat değildir. Bu şartlar şöyledir:

- İhdas/sonradan ortaya çıkarılan bir şey olması gerekir.
- Ortaya atılan yeni şeyin, dine eklenmesi gerekir.
- Ortaya atılan yeni şeyin, ne genel ne de özel bir şekilde Şer'i bir dayanağa sahip olmaması gerekir.

Bu üç şartın açıklaması şöyledir:

1-İhdas/ortaya çıkarmak:

Bu şartın delili, Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in "Kim ortaya çıkarırsa" ve "Her ortaya yeni atılan şey bidattır" sözlerdir.

İhdastan maksat: önce bulunmayan veya bir örneği önceleri görülmeyen ve yeni ortaya çıkan fiil ve uygulamadır. Bu tanımın kapsamına; ister iyi ister kötü olsun, ister din ile ilgili olsun veya olmasın tüm icat edenler girer.

İhdas'ın bazı dünyevi konularda ortaya çıkabileceği gibi bazı dini konularda da ortaya çıkabileceğinden, bu icadın aşağıdaki iki şartla sınırlandırılması zorunlu hale gelmiştir.

2-Ortaya atılan yeni şeyin, dine eklenmesi gerekir.

Bu şartın delili Peygamberimizin Sallallahu Aleyhi ve Sellem şu sözüdür: "Kim bizim bu işimizde" sözüdür. "İşimizde" sözcüğün anlamı: Din ve şeriatta.

Bid’atten kastedilen anlam: İhdas/ortaya koymanın, Şeriat'a atfedilebilecek ve din ile bir şekilde ilişkilendirilebilecek bir şey olmasıdır. Bu anlam, şu üç unsurdan biriyle elde edilir:

Birinci unsur: Allah’a meşru olmayan bir hususla yakınlaşmak/ibadet etmek.

İkinci unsur: Din sistemi çerçevesinden çıkmak.

Üçüncü unsur: Bid'ata götüren yollar ve sebepler.

bu tanımla birlikte, din ile hiçbir ilgisi olmayan maddi icatlar ve dünyevi yenilikler hariç tutulmuştur. Daha önce olmayan ama sonradan ortaya çıkan günahlar ve çirkin davranışlar da ibadet niyeti ile yapılmadığı sürece bid'at kapsamına.

3-Ortaya atılan yeni şeyin, ne genel ne de özel bir şekilde Şer'i bir dayanağa sahip olmaması gerekir.

Bu şartın delili Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şu sözü: " bu dinimizde ondan olmayan bir şey", "Dinimizde ondan olmayan" sözleridir.

Bu şart ile, ister genel ister özel olsun, Şer'i bir kaynağa tabi olan din ile ilgili yenilikler hariç tutulmaktadır.

Şer’i genel bir delile dayanıp sonradan ortaya çıkan şeylerden biri de Mesalih-i Mürsele ile sabit olan Sahabenin Kur’an’ı Kerim’i fiziki olarak bir araya toplamaladır.

Şer’i özel bir delile dayanıp sonradan ortaya çıkan şeylerden biri de; Ömer r.a zamanında Teravih namazının cemaatla kılınmasıdır. Zira bu uygulama şer’i özel bir temele dayanmaktadır. Aynı şekilde terkedilmiş sünnetleri ihya etmek, gaflet durumlarında Allah’ı anmak. Ancak bu uygulamaları yerine getirmek, zaman ve mekana göre açık bir şekilde farklılık gösterir.

Yenilik (İhdas) kelimesinin sözlük anlamı göz önüne alındığında, Şer'i delillere dayanan şeyleri terk edildikten veya göz ardı edildikten sonra yeniden yapılmaya başlandığı için Muhdesat olarak adlandırmak doğrudur. Bu göreceli bir ihdas sayılmaktadır.

Şer'i delillerle geçerliliği kanıtlanmış herhangi bir yeniliğin/ihdasın Allah nezdinde bidat olarak adlandırılmayacağı ve bidat olmadığı bilinmektedir. Şeriata göre bid'at sadece delillerle dayanmayan şeylere denir.

Alimlerin bu üç koşulu destekleyen ifadeleri şöyledir:

İbn Receb şöyle demiştir: “Kim dinde aslı olmadığı halde bir şeyi dine nispet ederse bu bir bidat olup din ondan beridir."(Camiu'l-Ulum ve'l-Hikem 2/128)

İbn Hacer şöyle demiştir: "Her bid'at bir sapıklıktır" sözünden maksat, sonradan ortaya koyulup ve hakkında Şeriat’tan özel veya genel bir delil bulunmayan şeylerdir. (Fethu'l-Bari (13/254).

Ayrıca şöyle demiştir: “ "Her kim bizim bu dinimizde ondan olmayan bir şey ortaya çıkarırsa, o şey kabul edilmez" hadisi; İslam'ın ilkeleri ve kurallarından biridir. Kim dinde, onun esaslarından biri ile sabit olmayan bir şey ortaya koyarsa, ona itibar edilmez. (Fethu'l-Bari (5/302)

Bid’atın Şer’i Anlamı: Yukarıdakilerden hareketle, Şeriat'ta bid'atın anlamını yukarıda belirtilen üç şartı barındıran her şey olarak tanımlayabiliriz. Bu şartların kapsamlı bir tanımı şöyle olabilir:

Bi’dat: Allah'ın dininde sonradan ortaya atılmış olan ve kendisine işaret edecek genel veya özel bir delili bulunmayan hususlardır.

Ya da daha kısa bir şekilde ifade etmek gerekirse, (Delili ve dayanağı olmayan bir şeyi dine sokmaktır.) Kava’id Ma’rifet’ul Bida’18-23

Ayrıca (11938) ve (864) numaralı soruların cevaplarına da bakınız.

En iyisini Allah bilir.